SLAGET VID LUND 4 DECEMBER 1676

Slaget vid Fyllebro den 17 augusti 1676 – Karl XI:s första stora seger
Det militära läget sommaren 1676: Efter den danska invasionen av Skåne i juni 1676 befann sig Sverige i ett svårt militärt läge. Kung Kristian V:s armé hade snabbt erövrat stora delar av Skåne, samtidigt som en dansk styrka under generalmajor Jakob Duncan ryckte fram i Halland. Avsikten var att förstärka den danska krigföringen och förena sig med huvudarmén längre söderut. För Karl XI var det viktigt att förhindra att de danska styrkorna kunde samverka. Den svenska armén, där den erfarne fältherren Rutger von Ascheberg hade en ledande roll, beslöt därför att försöka överraska Duncan innan han hann föra sina trupper vidare.
Rutger von Aschebergs snabba marsch – överraskningen förbereds: Den svenska armén genomförde en ansträngande ilmarsch från Växjötrakten genom södra Småland mot Halland. Den 16 augusti nådde trupperna Knäred. Ascheberg insåg att snabbheten var avgörande och argumenterade kraftfullt för att marschen skulle fortsätta redan samma dag, trots att soldaterna och hästarna var utmattade. Hans råd följdes. Svenskarna fortsatte mot Halmstad och kunde därigenom närma sig Duncan betydligt snabbare än danskarna hade räknat med. Denna beslutsamhet blev en av nycklarna till den kommande segern.
Den danska felbedömningen: Tidigt på morgonen den 17 augusti ryckte Ascheberg fram med en förtrupp på omkring 300 ryttare. Han drev undan danska förposter och hindrade därmed Duncan från att få en riktig uppfattning om den svenska arméns styrka. Duncan trodde att han endast stod inför en mindre svensk kavalleriavdelning, inte en hel armé med kungen i spetsen. Vid Fylleån fördröjdes dessutom danskarna av en bro som behövde repareras. Aschebergs förtrupp kunde därför hålla kontakt med fienden medan huvuddelen av den svenska armén hann fram. Den danska styrkan hamnade i ett besvärligt läge med Fylleån bakom sig och begränsade möjligheter att dra sig tillbaka.
Slaget vid Fyllebro: När de svenska huvudstyrkorna anlände kunde Karl XI och hans befälhavare organisera ett samlat anfall. Striderna blev intensiva men relativt kortvariga. Det svenska kavalleriet anföll på flyglarna medan infanteriet gick fram i centrum. De danska linjerna bröts och en stor del av Duncans styrka dödades eller tillfångatogs. Duncan själv hamnade i svensk fångenskap. Ascheberg deltog i striden vid kungens sida och sårades av två kulor i vänster arm. Segern var mycket betydelsefull eftersom den danska styrkan i Halland i praktiken slogs ut.
Betydelsen för Karl XI: Slaget vid Fyllebro blev en viktig tidig framgång för den tjugoårige Karl XI. Han fick uppleva hur snabb förflyttning, överraskning och beslutsamt ledarskap kunde avgöra en militär operation. Särskilt Rutger von Aschebergs agerande hade varit avgörande. Genom att driva på ilmarschen och sedan leda förtruppen hade han bidragit till att danskarna överraskades innan de hunnit förstå situationen. För Karl XI blev Ascheberg en av de viktigaste militära rådgivarna under de fortsatta striderna i Skåne.
Sammanfattning: Segern vid Fyllebro byggde inte enbart på vad som hände under själva slaget. Den avgörande förutsättningen var den snabba svenska framryckningen, som Ascheberg starkt hade förespråkat, och hans förmåga att dölja huvudarméns ankomst för danskarna. Duncan fick aldrig möjlighet att förbereda sig ordentligt för det svenska anfallet. För Karl XI blev Fyllebro en betydelsefull militär lärdom och en förberedelse inför den ännu större prövningen vid Lund knappt fyra månader senare.

Inför slaget vid Lund: Under hösten 1676 befann sig den svenska armén i ett mycket svårt läge. Danskarna hade erövrat stora delar av Skåne, och kung Kristian V hoppades kunna återföra landskapet till Danmark. Karl XI:s armé var numerärt underlägsen och hade dessutom problem med försörjningen. De båda arméerna låg nära varandra vid Lund, åtskilda av bland annat Kävlingeån. Karl XI och hans befälhavare beslöt att genomföra ett överraskande anfall i gryningen den 4 december. Det var ett riskfyllt beslut, men ett fortsatt stillastående kunde bli ännu farligare för den svenska armén.
Ett slag präglat av förvirring och skiftande framgångar: Slaget vid Lund utvecklades till en mycket oordnad och blodig drabbning. Den svenska högerflygeln, med Karl XI, Rutger von Ascheberg och andra högre befälhavare, lyckades tidigt besegra den danska vänsterflygeln. Men i stället för att stanna kvar och

understödja resten av armén förföljde de svenska ryttarna de flyende danskarna långt norrut mot Kävlingeån. Därmed försvann kungen och en betydande del av det svenska kavalleriet från huvudstriden under flera timmar. Samtidigt hade de återstående danska styrkorna fått övertaget mot svenskarnas centrum och vänsterflygel. De svenska förbanden led svåra förluster och trängdes tillbaka mot Lund. Under en period såg det därför ut som om danskarna skulle vinna slaget.

Karl XI återvänder – slagets avgörande skede: Under eftermiddagen återvände Karl XI med omkring tusen ryttare till slagfältet. Hans återkomst förändrade situationen. Danskarna tvingades omgruppera sina styrkor för att möta hotet från norr, vilket minskade trycket på de hårt ansatta svenska förbanden vid Lund. Karl XI lyckades tillsammans med bland andra Ascheberg ta sig fram till de svenska trupperna, som därefter kunde gå till motanfall. Ascheberg spelade en viktig roll genom att leda förstärkningar mot danskarnas flank. I den avslutande striden bröts det danska motståndet, och de återstående danska förbanden drog sig tillbaka mot Landskrona.

Vem vann egentligen slaget vid Lund? Förvirringen under slaget var så stor att det under delar av dagen var svårt att avgöra vilken armé som hade övertaget. Båda sidor hade vunnit betydande framgångar, och förlusterna var oerhörda. Ändå brukar slaget betraktas som en tydlig svensk seger. Det finns framför allt fyra skäl till detta:

1. **Svenskarna behöll slagfältet.** När striderna upphörde hade de danska styrkorna lämnat området och dragit sig tillbaka mot Landskrona. Att behärska slagfältet efter stridens slut var ett viktigt samtida kännetecken på militär seger.
2. **Den danska armén tvingades retirera.** Trots att danskarna tidvis hade haft övertaget kunde de inte fullfölja sitt anfall eller förinta den svenska huvudarmén. Deras offensiv hade misslyckats.
3. **Den danska krigsplanen försvårades.** Danmark hade hoppats kunna besegra den svenska armén och därigenom säkra återerövringen av Skåne. Efter Lund var detta inte längre möjligt att genomföra på det sätt man hade planerat.
4. **Sverige återtog det militära initiativet.** Segern gjorde det möjligt för Karl XI att fortsätta kriget i Skåne med en stärkt militär och politisk ställning. Danskarna behöll visserligen viktiga fästningar, men deras möjlighet att snabbt avgöra kriget hade gått förlorad.

Det är alltså framför allt vem som behöll slagfältet, vem som tvingades retirera och vilka militära följder slaget fick som gör att historiker betraktar Lund som en svensk seger – inte att svenskarna skulle ha varit överlägsna under hela striden.

Slagets betydelse för den unge Karl XI: Slaget vid Lund blev en avgörande personlig erfarenhet för den endast 21-årige kungen. Han hade deltagit aktivt i striderna, upplevt hur snabbt en militär framgång kunde förvandlas till en katastrof och sett betydelsen av erfarna befälhavare som Rutger von Ascheberg. Segern stärkte hans anseende som krigarkung, men visade också hur sårbar den svenska krigsmakten var. Erfarenheterna från Fyllebro och Lund bidrog till att forma Karl XI:s syn på militär disciplin, ledarskap och behovet av en bättre organiserad armé. Dessa erfarenheter skulle senare få betydelse för hans omfattande militära reformer.

Sammanfattning: ***Slaget vid Lund den 4 december 1676*** blev en av de viktigaste vändpunkterna under skånska kriget. Det var ingen enkel eller självklar svensk seger. Under stora delar av dagen var utgången oviss, och den svenska armén var vid flera tillfällen nära nederlag. Men genom Karl XI:s återkomst, de svenska motanfallen och danskarnas slutliga reträtt blev slaget en svensk militär framgång. Segern räddade inte omedelbart Skåne, men den förändrade förutsättningarna för det fortsatta kriget och blev ett viktigt steg i Karl XI:s utveckling från oerfaren ung kung till en självständigare militär och politisk ledare.